

In het paradijs zijn alle vrouwen 18 jaar

REPORTAGE | KOERT VAN DER VELDE – 3 augustus 2011

Wat beleven moslims aan de vastenmaand ramadan? En valt er ook voor niet-gelovigen iets religieus aan te beleven? Koert van der Velde vast mee, als een flirt met Allah.

Honderd mannen staan klaar voor het middagebed. Op de woorden van de imam buigen ze, knielen en raken met hun hoofd de grond. De mannen staan zo dicht tegen elkaar aan dat ze schouder aan schouder staan, en de kleine tenen elkaar raken. "Zodat de duivel er niet tussen kan", zegt mijn buurman Moesa, een man in djellaba en met een lange zwarte baard.

Sommigen doen zelfs aan teentjevrijen met de buurman. "Och we zijn allen een", grinnikt Moesa relativerend.

De mannen staan klaar in de moskee omdat ze aan de vastenmaand ramadan meedoen. Dat is de ultieme manier om een wij-gevoel op te wekken. Als de honger knort, voel je je verwant met al die Indonesiërs, Afghanen en Marokkanen die ook hongeren. En dat vrijwillig. Het symboliseert de triomf van de geest over het lichaam. Het idee van een miljard mensen die tegelijkertijd vasten, die net als jij de eigen behoeften intomen, en zo een verheven ideaal koesteren, dat heeft wel iets.

Het idee van de umma, de gemeenschap der gelovigen, leeft sterk onder moslims. Al slaan geloofsgenoten elkaar massaal de hersens in, moslims hebben toch een flinke streep voor op de rest van de wereldbevolking: "Wij hebben de islam, de enig ware religie", zegt Moesa beslist.

Al werkt het ook sympathieker uit. De mannen creëren niet zomaar een wij-zijn-het-beste-gevoel, maar geven dit religieus vorm. Door gezamenlijk te buigen, beelden ze hun eigen kleinheid uit tegenover de ultieme grootheid van hun God. Voor Moesa is God weliswaar een concreet wezen dat hoort, ziet, beproeft en straft, maar God is tegelijkertijd ook onnoembaar, oneindig en on-wat-dan-ook, legt hij omstandig uit.

"Alle zielen waren eerst bij God. Jij en ik zijn maar eventjes in dit leven. Om de tests te doen, zoals de ramadan. Aan het einde der tijden beslist Allah dan wie naar de hel gaat en wie naar het paradijs."

Je ziet hem een seconde twijfelen. "Hoe oud ben je? Ook jij hoeft niet met dat lijf van je naar het paradijs. Mannen krijgen hun lichaam terug van toen ze 33 waren." Hij kijkt schalks. "En de vrouwen zijn allemaal 18."

Maar voor die tijd moet er wel worden geleden, merk ik. De honger put je uit, knort en wringt en knijpt de hele dag. En als het dan tijd is om je 's avonds weer vol te proppen, voelt dat ook niet goed. Dan ben je een opgeblazen ballon. Gezond voor het lichaam kan het niet zijn.

Maar tegelijkertijd voel je je ook goed. Je bent goed gemutst, tevreden met het voornemen je een maand te matigen, geen slechte dingen over anderen te denken, laat staan te zeggen, de intentie in ere houden om permanent een beetje aardiger te zijn. Niet dat het de hele tijd lukt. "De duivel trekt de hele tijd aan ons", zegt Moesa terwijl we naar de gebedsruimte lopen.

Zelfs tijdens het gebed is de duivel actief. Daarom slaan de gehurkt biddende mannen met hun rechter wijsvinger. Mousa: "Daarmee zegen ze 'Satan, wegwezen jij!'"

'Ook zonder geloof ben je welkom in de moskee'

REPORTAGE | KOERT VAN DER VELDE – 10 augustus 2011

Wat beleven moslims aan de ramadan? En valt er ook voor niet-gelovigen iets religieus aan te beleven? Koert van der Velde vast mee, als flirt met Allah.

Bij elk 'Allahoe Akbar' buig ik. En kom weer rechtop. Dan helemaal door de knieën met de neus in het dikke tapijt van de moskee. Steeds klinkt het 'Allahoe Akbar', 'God is groot'. Eerst voelt het nog onwennig, maar het is een kwestie van oefenen. Na honderd keer is het een prettige routine geworden.

Dat God groot is, is nog wel te beamen, want wat zeg je dan helemaal? Ook 'er is geen God dan God' is gemakkelijk na te zeggen. Maar dat geldt niet voor 'ik getuig dat Mohammed de laatste boodschapper van God is'.

Het is middernacht, en tijdens het gebed staan de aanwezigen langdurig rechtop om de koranrecitaties van de imam te ondergaan. De onverstaanbare 'woorden van God' klinken verrassend mooi. Al is het niet gemakkelijk om sommige geciteerde verzen in vertaling te waarderen. Weliswaar zijn er islamitische theologen die een acceptabele uitleg voor de vele dreigementen aan de ongelovigen hebben bedacht, maar het blijft onprettig ze horen.

Gelukkig klinkt het in een vreemde, rituele taal, en dat relativeert. Een derde van de moskeegangers - zoals Somaliërs, Senegalezen en Indonesiërs - verstaat geen Arabisch, schat de Eritreër Isa. Arabisch is voor hen vooral een heilige taal. Ook al verstaan ze de recitaties niet, ze bidden mee. "Speciaal in Turkse moskeeën, waar ze ook geen Arabisch kennen, letten ze sterk op tongval, klank en intonatie", zegt Isa.

Heilige woorden, op een heilig tijdstip, in een heilige ruimte: spannend is dat wel. Zo lukt het aardig door dit veel meer dan duizend jaar oude gebed de beleving te krijgen dat God bestaat. Gedurende het eindeloze ritueel krijgt dit een zekere werkelijkheid. Dankzij het nachtelijke gebed beleef ik iets religieus.

"Jij bidt, jij vast, jij bent goed bezig. Maar helaas ben je geen moslim, dus kom je niet in het paradijs", zegt Ibrahim, een vroom kijkende man in djellaba. "Ga dus snel naar huis en ga onder de douche staan. Zeg dan een paar keer hardop, met de juiste intentie: 'Ik geloof in God en dat Mohammed zijn profeet is'. Maar wel in het Arabisch, want anders is het niet geldig."

"Maar ik geloof niets", zeg ik. "Dat Mohammed de laatste profeet is, dat de Koran door God aan hem is geopenbaard, je zal het mij niet horen zeggen. Ik kan het niet bevestigen maar ook niet ontkennen."

De imam komt er bij en praat in het Arabisch tegen Ibrahim. Als hij klaar is, zegt Ibrahim: "De imam sprak zojuist hele mooie woorden. Hij zegt dat er zoveel bewijzen zijn voor het bestaan van God dat als jij je maar in de islam verdiept, het geloof vanzelf wel zal komen. De mens is als een mooie auto. Wil jij soms ontkennen dat een auto een maker heeft? Nou dan. Allah is groot."

Het overtuigt me niet, dus vraag ik of ik welkom ben in de moskee, voor de beleving, terwijl ik niks geloof, maar wel aan ramadan doe en meebidt. De imam praat langdurig en schudt steeds zijn bebaarde hoofd. Dan komt de vertaling. "De imam sprak zojuist weer hele mooie woorden. Ook al geloof je niet, je bent toch welkom. Bidden en vasten is goed, ook als het zonder geloof gebeurt. Moge God aan serieuze zoekers de weg wijzen. Naar het enige ware geloof."

Bonuspunten halen om in het paradijs te komen

REPORTAGE | KOERT VAN DER VELDE – 17 augustus 2011

Wat beleven moslims aan de ramadan? En valt er ook voor niet-gelovigen iets religieus aan te beleven? Koert van der Velde vast mee, als flirt met Allah.

Ben je in de moskee, dan ben je in het huis van God. Gods licht schijnt daar, en dat kun je voelen, zegt spreker Yoesoef uit Gouda tegen de mannen in de zaal en de onzichtbare vrouwen elders in het gebouw.

Tijdens het gebed kun je God zien, heet het, en als jij hem niet ziet, bedenk dan dat hij jou ziet. Dat is weldadig. De beleving van dit idee wordt op allerlei manieren werkelijk gemaakt, bijvoorbeeld door op weg naar de moskee deze formule te prevelen: 'God, geef mij licht voor me en licht achter me, opzij en in mijn hart, in mijn ogen en oren, doordring mij ervan'.

Moskeebezoek en gebed worden zo tot religieuze ervaringen, en ook voor wie niet gelooft is wellicht de schoonheid van de ervaring in te voelen, en met enige oefening wellicht zelfs te beleven.

Een voor de gelovigen cruciale kant van deze beleving bevalt me echter niet, en dat maakt het moeilijker je bij wijze van spel in te leven. De ervaring van God lijkt voor de meesten een bijzaak.

Te oordelen aan wat ze zeggen, zijn ze vooral bezig met punten halen om in het paradijs te komen. Yoesoef: "Hoe verder je moet reizen om in de moskee te komen, hoe meer beloning". Hij doelt op het halen van ajr, door anderen platweg 'bonuspunten' genoemd.

"'s Nachts bidden is voor wie meer ajr nodig heeft", zegt buurman Ahmed beslist, "en wie heeft dat niet?"

Ik niet. Ik houd niet van het idee van een God die als een boekhouder mijn goede en slechte daden bijhoudt. Ieder zijn smaak. Ik vind het meer een manier om mensen bang te maken.

Wat mij betreft is dit geen wet van God, maar een door mensen gemaakt beeld, en is de keuze voor het ene of het andere beeld zuiver en alleen een kwestie van smaak - je hebt van zoet tot bitter, van intens tot flauw, van wijs tot dom, van stijlvol tot smakeloos.

De moskeegang en het islamitisch gebed smaken best goed. En er valt meer te proeven. De islam is een Mekka voor wie iets religieus wil beleven, ook als je niet in de islamitische leer gelooft.

"Niet dat je er dan punten voor krijgt hoor", zegt de imam. "Voor punten die toegang geven tot het paradijs moet je geloven. En dan is het zo gemakkelijk. Je hoeft de recitaties van de koran niet eens te verstaan om ajr te krijgen. Maar wie het Arabisch begrijpt, krijgt wel veel meer punten."

Als je de recitaties alleen gevoelsmatig ondergaat, moet je ontelbaar meer luisteruren maken. Allah zou zo gezien dus Arabieren voortrekken. Maar de imam, eh, Allah, is de beroerdste niet: "De overlevering zegt dat iedereen die niet al te slecht leeft van God uiteindelijk vergeving zal krijgen en het paradijs binnen mag."

"Bijna iedereen", verbetert hij zich. "Als je maar gelooft dat de Koran Gods woord is." En de rest van de centrale dogma's voor waar houdt.

De imam zou het niet uit zichzelf willen zeggen, maar zich verschuilend achter de Koran, moet hij het desgevraagd bevestigen: wie niet gelooft gaat naar de hel.

'De hel, dat is Gods afwezigheid'

REPORTAGE | KOERT VAN DER VELDE – 24 augustus 2011

Wat beleven moslims aan de ramadan? En valt er ook voor niet-gelovigen iets religieus aan te beleven? Koert van der Velde vast mee, als flirt met Allah.

De sjeik klappt in zijn handen. "Och wat leuk, niet geloven. Doen wij ook. Wij proberen God direct waar te nemen." Ah ja, die ken ik. De subjectieve ervaring als criterium voor geloof.

"Nee, nee", sputtert de sjeik. "Ons geloof gaat voorbij alle ongeloofwaardige, door mensen bedachte concepten. En is daardoor geen probleem meer voor ons. Het ervaren van God is ons doel. We nemen waar, maar zodra we onze waarneming verwoorden, schieten we te kort."

De beleving van aanwezigheid van God wordt door moslims wekelijks geoefend in de tekke, een heilige ruimte - schoenen uit, symbolisch de vloer kussen bij binnenkomst en vertrek, zwijgen, niet rondkijken.

Langs de muren van de tekke zitten veertig mannen en vrouwen. De gordijnen zijn dicht, het licht gaat uit en het is donker en doodstil - twintig minuten lang. Geen gekuch of geluid van mensen die gaan verzitten. Dan klinken er trommels en gezang met het steeds herhaalde 'Allah'. Geklap, steeds harder en sneller. Armen gaan in de lucht. Een vrouw zwiert met haar bovenlijf rond, roept verlangend om God, alsof ze hem nú nodig heeft. Er hangt een geur van parfum en zweet.

Collectief herhaalt men nu luid: 'La Illa Allah', er is geen God dan God. Of, zoals de sjeik het Arabisch vertaalt: 'God in alles'. Het is moeilijk om niet meegesleept te worden door het ritme, de passie, en ook het idee. Het gaat wel ver, dit idee, en is als gedachte-experiment zeker interessant. God in jezelf, in de ander, in de vuilnisbak op straat. Als er ook nog enige beleving bij komt kijken, is het experiment meer dan geslaagd.

De muziek stopt. Je hoort gehijg. Iemand huilt. Het licht gaat weer aan en er wordt thee met dadels en chocolade rondgebracht. Maar het is toch ramadan?

De sjeik, de vertegenwoordiger in Nederland van een eeuwenoude Turkse soefie-orde zegt desgevraagd: "Sommigen hier doen er aan. Iedereen is vrij. Maar voor mij betekent de ramadan niks meer. Ik heb het jaren gedaan om mezelf te disciplineren, om meester over mijn driften te worden. Vasten is maar een middel. Vasten om in de hemel te komen vind ik stupide. Dat is handeldrijven met God in plaats van hem beminnen. Die hele hemel met maagden en fruit kan me geen moerschelen. Dat is iets voor simpele zielen. Prima, moeten zij zelf weten, maar schrijf mijn naam niet in de krant, want dan staan ze straks woedend bij mij voor de deur."

"Weet je wat het probleem is met moslims die bidden om punten te halen? De islamitische regels zijn ontstaan in een heel wilde tijd in een heel ver land. Ze dienden om de mensen van toen te beschaven. Uit kortzichtigheid hebben schriftgeleerden er zogenaamd een universeel, altijd geldend systeem van gemaakt. Maar de Koran biedt geen universeel model voor het samenleven. Wat wij moeten doen is zoeken naar de achterliggende principes van de profeet. Veel moslims in de moskee bidden uit angst voor de hel. Maar de hel, die is hier op aarde. Het is de ervaring van afwezigheid van God. God is zo ontzettend dichtbij dat ze hem vaak niet eens herkennen."